

ВПЛИВ ПРОЦЕСІВ ЗЛИТТІВ І ПОГЛИНАНЬ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ГАЛУЗИ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

©2021 КУДРЯШОВА С. В., ТАРАН О. М.

УДК 631.1.016
JEL: Q10; Q18; Q19

Кудряшова С. В., Таран О. М. Вплив процесів злиттів і поглинань на конкурентоспроможність галузі сільського господарства

Злиття та поглинання (*Mergers and Acquisitions – M&A*) розповсюджені в діловому світі та є одним із засобів конкурентної боротьби. Вони належать до угод між двома компаніями, що об'єднуються в тій чи іншій формі. Хоча злиття та поглинання (*M&A*) використовуються як синоніми, вони мають різне значення. При злитті дві компанії однакового розміру об'єднуються в одне нове підприємство. Поглинання – це ситуація, при якій більша компанія придбаває меншу компанію, тим самим поглинаючи її бізнес. Угоди *M&A* можуть бути дружніми або ворожими, залежно від погодження їх радою директорів (правлінням) цільової компанії. Основними причинами злиттів і поглинань можна назвати прагнення компаній до збільшення темпів зростання, посилення та стабілізації ланцюгів постачання та реалізації продукції, диверсифікації виробництва, оптимізації податкового навантаження, а також посилення своїх позицій на ринку за рахунок репутаційних переваг. У статті проаналізовано нормативно-законодавчі акти України, що регламентують порядок укладання угод злиттів і поглинань, а також відображення інформації про них у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності підприємств. Щодо регулювання процедури укладення угод про злиття та поглинання, чітких визначень цих термінів немає. Ці поняття розглядаються тільки в контексті способів утворення, реорганізації або ліквідації підприємств. Авторами виділено деякі аспекти оподаткування операцій із купівлі-продажу активів та акцій при реалізації угод *M&A*. Актуальність обраної теми обумовлена зміцненням тенденції до концентрації ресурсів (земельних банків) великими агропідприємствами в Україні. Це підтверджується даними статистики по *M&A* угодах в агропромисловому секторі України за період 2018–2020 рр. Виділено позитивні аспекти злиттів і поглинань для агропідприємств, а також фактори ризику, що можуть з'явитися в результаті збільшення в агропромисловому секторі України частки іноземних компаній.

Ключові слова: злиття, поглинання, конкурентоспроможність, концентрація, інвестиції, переваги, ризику.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-2-138-143>

Рис.: 3. **Бібл.:** 22.

Кудряшова Софія Вікторівна – здобувач ступеня доктора філософії, Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва (п/в Докучаєвське-2, Харківська обл., Докучаєвське, 62483, Україна)

Таран Оксана Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту і адміністрування, Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва (п/в Докучаєвське-2, Харківська обл., Докучаєвське, 62483, Україна)

E-mail: oks.taran@gmail.com

UDC 631.1.016
JEL: Q10; Q18; Q19

Kudryashova S. V., Taran O. M. Influence of Mergers and Acquisitions Processes on the Competitiveness of the Agricultural Sector

Mergers and Acquisitions (M&A) are widespread in the business world, being one of the means of competition. They belong to agreements between two companies that become combined in one form or another. Although mergers and acquisitions are used as synonyms, they have different meanings. When merged, two companies of the same size are combined into one new enterprise. Acquisitions are a situation in which a larger company acquires a smaller company, thereby taking over the business of the latter. M&A agreements may be friendly or hostile, depending on their approval by the board of directors (management) of the target company. The main reasons for mergers and acquisitions can be called the desire of companies to increase the growth rate, strengthen and stabilize supply chains and sales of products, diversify production, optimize the tax burden, as well as strengthen their market positions due to reputational advantages. The article analyzes the normative and legislative acts of Ukraine regulating the procedure for concluding M&A agreements, as well as displaying information about them in both the accounting and the financial statements of enterprises. Regarding the regulation of the procedure for concluding M&A agreements, there are no clear definitions of these terms. These concepts are considered only in the context of methods of formation, reorganization or liquidation of enterprises. The authors have allocated some aspects of taxation of operations on the purchase and sale of assets and shares in the implementation of M&A agreements. The relevance of the chosen topic is due to the strengthening of the tendency to the concentration of resources (land banks) by large agricultural enterprises in Ukraine. The statistics on M&A agreements in the agro-industrial sector of Ukraine for the period 2018–2020 are to testify to this tendency. Positive aspects of mergers and acquisitions for agricultural enterprises, as well as risk factors that may appear as a result of an increase in the share of foreign companies in the agro-industrial sector of Ukraine, have been allocated.

Keywords: mergers, acquisitions, competitiveness, concentration, investments, advantages, risks.

Fig.: 3. **Bibl.:** 22.

Kudryashova Sofiya V. – Graduate of the degree of Doctor of Philosophy, Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaev (Dokuchaievskе-2, Kharkiv region, Dokuchaievskе, 62483, Ukraine)

Taran Oksana M. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management and Administration, Kharkiv National Agrarian University named after V. V. Dokuchaev (Dokuchaievskе-2, Kharkiv region, Dokuchaievskе, 62483, Ukraine)

E-mail: oks.taran@gmail.com

Активність з укладення угод злиттів і поглинань (англ. *mergers and acquisitions* – M&A) можна вважати одним із значущих показників інвестиційної привабливості країни.

Історія походження та розвитку світового ринку злиттів та поглинань бере свій початок у США, і саме тут наприкінці XIX століття почалися глобальні процеси концентрації капіталу. Незважаючи на те, що з початку злиттів і поглинань минуло більше ста років, США все ще залишає за собою значну частку світових угод з M&A [1].

Вивченню історії виникнення та розвитку злиттів і поглинань присвячені роботи Самедова У. Н., Федорова А. М., Еріяшвілі Н. Д., Мітуса О. І., Савченко М. В., Шкуренко О. В., Вселенської І. В., Марченко В. М. [2–7].

Аналізом M&A процесів у фінансовому секторі економіки займалися такі вчені, як Макеєва С. О., Гусейнова Ф. Е., Шафранович Е. Б., Вартанян А. А., Германова В. Г., Литвинова І. Е. [8–10]; опису характерних особливостей галузевих угод присвячені роботи Нецветайлова Р. І., Ушакова Д. С., Вілкова І. М., Берковича М. І., Трушиної А. П., Устинової Ю. М. [11–14] та інших авторів.

Метою статті є аналіз нормативно-правової регламентації укладення угод зі злиттів та поглинань і відображення інформації про них, а також вивчення ринку процесів M&A в агропромисловому комплексі України.

У теорії та практиці під визначеннями «злиття та поглинання» розуміється обмін та/або купівля активів, прямі інвестиції, повне придбання інших компаній, їх реорганізація, купівля-продаж бізнес-одиниць. Усі угоди підкріплюються передачею посадових повноважень від одного керівного складу до іншого або формуванням нової управлінської ланки; структурної зміни капіталу організацій. У результаті таких угод суспільство отримує не тільки капітал, а й ділові зв'язки, вихід до нових ринків збуту, доступ до ресурсів тощо [15].

Законодавство України не містить визначень термінів злиття та поглинання, а розглядає ці два поняття в контексті утворення, реорганізації підприємств, їх припинення або ліквідації (ст. 104, 106, 107 Цивільного кодексу України, ст. 56, 251 Господарського кодексу України) [16; 17].

Злиття є формою реорганізації юридичної особи, яка передбачає припинення діяльності двох і більше юридичних осіб (правопередників) з передачею всього їх майна (прав, обов'язків) та особистих нематеріальних прав новій юридичній особі (правонаступнику), яка створюється в результаті такої форми реорганізації.

Поглинання (приєднання) є формою реорганізації, в якій один або кілька суб'єктів приєднуються до іншого, внаслідок чого останньому передаються всі майнові права та зобов'язання суб'єктів господарювання, що приєдналися [18].

Водночас нормативно-правові акти, що визначають принципи та методи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні – Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 19 «Об'єднання підприємств» (П(с)БО 19) та міжнародний стандарт фінансової звітності № 3 «Об'єднання бізнесу» (МСФЗ 3), – містять поняття «об'єднання», а також регулюють порядок відображення інформації про операції зі злиття, придбання та приєднання підприємств у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності [19; 20].

Так, відповідно до п. 4 П(с)БО 19, об'єднання підприємств та/або видів їх господарської діяльності – це поєднання окремих підприємств та/або видів їх діяльності в одне підприємство з метою отримання доходу, зменшення витрат або отримання економічної вигоди іншим способом. Об'єднання може відбуватися шляхом приєднання одного підприємства (його складової) до іншого, придбання всіх чистих активів (деяких чистих активів), здійснення або придбання капіталу іншого підприємства з метою отримання контролю одним підприємством над чистими активами та діяльністю іншого підприємства.

Як вбачається, визначення терміна «об'єднання», викладене в П(с)БО 19, близьке до поняття «злиття», при цьому приєднання (придбання), близьке до поняття «поглинання», розглядається як спосіб об'єднання.

Узагальнюючи наведене, можна сказати, що злиття – це вид об'єднання (консолідації) підприємств, близьких за розміром, в нове єдине підприємство; поглинання – це вид об'єднання підприємств, при якому більша компанія купує компанію, меншу за розмірами, інтегруючи (поглинаючи) її бізнес.

Угоди M&A можуть бути дружніми або ворожими. Дружнім поглинанням є придбання покупцем цільової компанії за згодою її керівництва (ради директорів). В іншому випадку мова йде про вороже поглинання, при якому керівництво, рада директорів компанії-цілі виступає проти передбачуваного поглинання. Незалежно від того, чи є поглинання дружнім або ворожим, результатом є об'єднання двох компаній в одну.

Причинами злиттів і поглинань можуть бути:

1. *Високе зростання та збільшення частки ринку:* при злитті компаній, що працюють в одній галузі (будучи чи ні прямими конкурентами), створена компанія отримує вигоду від швидкого зростання, економить час, який міг бути витрачений на розвиток нових видів діяльності, а також отримує більш високу частку ринку. При злитті компанії з прямим постачальником або клієнтом посилюється контроль ланцюга поставок (реалізації), що дозволить уникнути зовнішніх потрясінь. Усе це дозволяє домогтися позитивного ефекту економії ресурсів та підвищення прибутковості.

2. *Диверсифікація*: підприємства, що працюють у циклічних галузях, відчувають необхідність зниження ризиків шляхом диверсифікації грошових потоків, щоб уникнути збитків, викликаних спадом у своїй галузі. Таргетування підприємства-цілі в нециклічній галузі дозволить знизити ринкові ризики.

3. *Оптимізація податкового навантаження*: у випадках, коли компанія отримує значний оподатковуваний прибуток, поєднання з неприбутковою або збитковою компанією дозволяє знизити об'єкт оподаткування та, як наслідок, оптимізувати своє податкове навантаження.

4. *Ефект синергії*: компанія, сформована після злиття, коштує більше, ніж дві компанії окремо. Крім ефекту від зниження витрат внаслідок економії на масштабі, збільшення доходів за рахунок перехресних продажів, збільшення частки ринку, диверсифікації діяльності, результатом злиття є зміцнення репутаційних переваг.

Існує дві основні форми злиття та поглинання:

1. Купівля акцій.
2. Купівля активів.

При купівлі акцій потрібно враховувати такі аспекти:

- ✦ покупець компанії поглинає всі активи та зобов'язання компанії-цілі, навіть ті, які не знаходяться на балансі;
- ✦ для того, щоб отримати компенсацію від покупця, акціонери цільової компанії повинні схвалити угоду поглинання більшістю голосів (50%, а в деяких випадках відсоток більшості може бути встановлений вище 50%);
- ✦ дохід від продажу акцій обкладається податком на доходи фізичних осіб і військовим збором.

При купівлі активів (корпоративних прав) слід враховувати той факт, що компанія покупця оплачує тільки активи, не приймаючи зобов'язань компанії-цілі; у деяких випадках схвалення такого рішення акціонерами компанії-цілі не потрібно; прибуток, отриманий компанією-ціллю від продажу активів за грошові кошти, враховується при визначенні об'єкта оподаткування податком на доходи підприємств, але не обкладається податком на додану вартість.

Інформаційним ресурсом InVenture зібрано та проаналізовано інформацію про ключові угоди злиття та поглинання в Україні за період 2018–2020 рр. [21].

На підставі цих даних відокремлені угоди, укладені в агропромисловому комплексі України, оскільки в ньому об'єднані кілька галузей економіки, спрямованих на виробництво, переробку та зберігання сільськогосподарської сировини. Аналіз проводився на основі локальності угод. На рис. 1 – рис. 3 продемонстровано кількісні співвідношення угод М&А, укладених вітчизняними та іноземними підприємствами в Україні за 2018–2020 рр.

Рис. 1. Участь країн в угодах злиттів і поглинань в Україні у 2018 р.

Рис. 2. Участь країн в угодах злиттів і поглинань в Україні у 2019 р.

Рис. 3. Участь країн в угодах злиттів і поглинань в Україні у 2020 р.

Як видно з рис. 1 – рис. 3, більше половини всіх злиттів і поглинань в АПК України відбуваються між українськими підприємствами. Це говорить про те, що вітчизняні підприємства володіють більшим обсягом інформації порівняно з іноземними, що дозволяє їм бути більш маневреними при оцінці ризиків і перспектив покупки тієї чи іншої цілі. Більше того, укладення угод М&А між українськими компаніями дозволяє їм будувати роботу компанії системно й автономно, диверсифікуючи діяльність шляхом побудови повного технологічного циклу, із залученням компонентів діяльності, які раніше не використовувались. Наприклад, компанія, яка раніше спеціалізувалася виключно на рослинництві, після придбання елеватора забезпечить собі можливість зберігати

власну продукцію в очікуванні більш вигідних умов продажу, а в разі неврожаю отримує додаткову можливість здавати свої складські приміщення в оренду іншим підприємствам.

Збільшення частки угод М&А за участю іноземних компаній в агропромисловому комплексі, на думку авторів, попри підвищення рівня інвестиційної привабливості країни, може мати ряд негативних наслідків. Спеціалісти Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (*Food and agriculture Organization – FAO*) висловлюють занепокоєння у зв'язку із можливим зростанням негативного впливу великих транснаціональних компаній (ТНК) на малих фермерів і сільгоспвиробників у багатьох країнах, що розвиваються. На їх думку, невеликі господарства можуть легко випасти з важливих сегментів виробничо-збутового ланцюга, оскільки вони не мають механізмів, що дозволяють їм вийти на новий глобалізований ринок. Надаючи перевагу взаємодії з великими сільгоспвиробниками, ТНК сприяють розоренню дрібних фермерських господарств. Наприклад, понад 60 000 дрібних виробників молочної продукції в Бразилії були змушені покинути сектор, оскільки втратили свою конкурентоспроможність в умовах консолідації переробки та роздрібною торгівлі [22].

Подібні загрози, що супроводжують транскордонні інвестиційні процеси, вимагають від держави розробки та впровадження дієвих регуляторних заходів захисту від монополізації ринку компаніями із залученням іноземного капіталу та дискримінації вітчизняних виробників.

ВИСНОВКИ

Злиття та поглинання є потужним інструментом у конкурентній боротьбі. Спостерігаючи за ринком угод М&А України, його можна охарактеризувати як ринок з високим рівнем внутрішньої активності, оскільки більше половини всіх злиттів і поглинань здійснюється між українськими компаніями. Це пов'язано з певною нестабільністю законодавства та непрозорістю українського ринку в цілому, що ускладнює прогнозування та оцінку для іноземних інвесторів. Водночас це є конкурентною перевагою вітчизняних гравців, яка дозволяє їм швидко оцінювати ризики та перспективи тих чи інших операцій. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Самедов У. Н. История развития мирового рынка слияний и поглощений. *Academy*. 2018. № 7. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/istoriya-razvitiya-mirovogo-rynka-sliyanii-i-pogloscheniy/viewer>
2. Федоров А. М. Понятие и правовая природа сделок слияния и поглощения. *Вопросы российской юстиции*. 2020. Вып. 7. С. 275–279. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-i-pravovaya-priroda-sdelok-sliyanii-i-pogloscheniya/viewer>

3. Эриашвили Н. Д., Митус А. И. Экономический аспект слияний и поглощений. *Вестник Московского университета МВД России*. 2010. № 7. С. 64–67. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskii-aspekt-sliyanii-i-pogloscheniy/viewer>
4. Хаперская К. С. Слияния и поглощения – уточнение терминологии. *Карельский научный журнал*. 2018. Т. 7. № 1. С. 189–191. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sliyanii-i-pogloscheniya-utochnenie-terminologii-1/viewer>
5. Савченко М. В., Шкуренко О. В. Злиття та поглинання як інструмент підвищення конкурентоспроможності компаній. *Управління економікою: теорія та практика*. 2019. С. 95–105. DOI: <https://doi.org/10.37405/2221-1187.2019.92-105>
6. Вселенская И. В. Характерные риски сделки слияния и поглощения. *Управленческое консультирование*. 2019. № 9. С. 106–120. DOI: <https://doi.org/10.22394/1726-1139-2019-9-106-120>
7. Марченко В. М. Джерела самоорганізації процесів злиттів та поглинань. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2020. № 5. С. 69–75.
8. Макеева С. А., Гусейнова Ф. Э. Слияния и поглощение компаний в финансовом секторе. *Скиф. Вопросы студенческой науки*. 2019. № 10. С. 210–218. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sliyanii-i-pogloscheniya-kompaniy-v-finansovom-sektore/viewer>
9. Шафранович Э. Б. Слияние и поглощения на мировом финансовом рынке. *E-Scio*. 2019. № 10. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sliyanie-i-pogloscheniya-na-mirovom-finansovom-rynke/viewer>
10. Вартанян А. А., Германова В. Г., Литвинова И. Е. Сделки слияния и поглощения в банковской сфере. *Скиф. Вопросы студенческой науки*. 2019. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sdelki-sliyanii-i-pogloscheniya-v-bankovskoy-sfere/viewer>
11. Нецветаев Р. И. Слияния и поглощения в промышленности: природа и риски. *Russian Journal of Education and Psychology*. 2011. № 4. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sliyanii-i-pogloscheniya-v-promyshlennosti-priroda-i-riski/viewer>
12. Ушаков Д. С. Слияния и поглощения в туристическом бизнесе. *Terra Economicus*. 2006. № 2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sliyanii-i-pogloscheniya-v-turisticheskom-biznese/viewer>
13. Вилков И. Н. Влияние слияний и поглощений на повышение эффективности компаний и отраслей. *Управление экономическими системами*. 2014. № 12. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/vliyanie-sliyanii-i-pogloscheniy-na-povyshenie-effektivnosti-kompanii-i-otrasley/viewer>
14. Беркович М. И., Трушина А. П., Устинова Ю. Н. Слияния и поглощения: отраслевой аспект. *Известия высших учебных заведений. Серия «Экономика, финансы и управление производством»*. 2010. № 2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sliyanii-i-pogloscheniya-otraslevoy-aspekt/viewer>
15. Дышловой И. Н. Механизмы и факторы слияния и поглощения при антикризисном управлении субъектами хозяйствования. *Вестник Ростовского государственного экономического университета*. 2018. № 2. С. 86–92.

16. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
17. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
18. Костенко Н. Злиття та приєднання: юридичний аспект. *Податки & бухгалтерлік.* Серпень 2010. № 68. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2010/august/issue-68/article-56723.html>
19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств»: затв. Наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>
20. Міжнародний стандарт фінансової звітності 3 «Об'єднання бізнесу» (МСФЗ 3) (редакція від 01.01.2012 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_006#Text
21. Рынок слияний и поглощений (M&A) в Украине в 2020 году: вся надежда на наших // UnVenture. URL: <https://inventure.com.ua/tools/database/m%26a>
22. Казанцева Е. Г. Функционирование глобальных компаний на продовольственных рынках. *Техника и технология пищевых производств.* 2014. № 4. С. 146–152. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/funktsionirovanie-globalnyh-kompaniy-na-prodovolstvennyh-rynkah/viewer>

REFERENCES

- Berkovich, M. I., Trushina, A. P., and Ustinova, Yu. N. "Sliyaniya i pogloshcheniya: otraslevoy aspekt" [Mergers and Acquisitions: Industry Aspect]. *Izvestiya vysshikh uchebnykh zavedeniy. Seriya «Ekonomika, finansy i upravleniye proizvodstvom»*, no. 2 (2010). <https://cyberleninka.ru/article/n/sliyaniya-i-pogloshcheniya-otraslevoy-aspekt/viewer>
- Dyshlovoy, I. N. "Mekhanizmy i faktory sliyaniya i pogloshcheniya pri antikrizisnom upravlenii subektami khozyaystvovaniya" [Mechanisms and Factors of Mergers and Acquisitions in Anti-crisis Management of Business Entities]. *Vestnik Rostovskogo gosudarstvennogo ekonomicheskogo universiteta*, no. 2 (2018): 86-92.
- Eriashvili, N. D., and Mitus, A. I. "Ekonomicheskii aspekt sliyanii i pogloshcheniy" [Economic Aspect of Mergers and Acquisitions]. *Vestnik Moskovskogo universiteta MVD Rossii*, no. 7 (2010): 64-67. <https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskii-aspekt-sliyanii-i-pogloshcheniy/viewer>
- Fedorov, A. M. "Ponyatiye i pravovaya priroda sdelok sliyaniya i pogloshcheniya" [Definition and Legal Nature of Mergers and Acquisitions]. *Voprosy rossiyskoy yustitsii*, is. 7 (2020): 275-279. <https://cyberleninka.ru/article/n/ponyatie-i-pravovaya-priroda-sdelok-sliyaniya-i-pogloshcheniya/viewer>
- Kazantseva, Ye. G. "Funktsionirovaniye globalnykh kompaniy na prodovolstvennykh rynekakh" [The Functioning of the Global Companies in the Food Markets]. *Tekhnika i tekhnologiya pishchevykh proizvodstv*, no. 4 (2014): 146-152. <https://cyberleninka.ru/article/n/funktsionirovanie-globalnyh-kompaniy-na-prodovolstvennyh-rynkah/viewer>

- Khaperskaya, K. S. "Sliyaniya i pogloshcheniya – utochneniye terminologii" [Mergers and Acquisitions – Update of Terminology]. *Karelskiy nauchnyy zhurnal*, vol. 7, no. 1 (2018): 189-191. <https://cyberleninka.ru/article/n/sliyaniya-i-pogloshcheniya-utochnenie-terminologii-1/viewer>
- Kostenko, N. "Zlyttia ta pryednannia: yurydychnyi aspekt" [Mergers and Acquisitions: Legal Aspect]. *Podatky & bukhoblik*, no. 68. August 2010. <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2010/august/issue-68/article-56723.html>
- [Legal Act of Ukraine] (1999). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2003). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2003). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
- [Legal Act of Ukraine] (2012). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_006#Text
- Makeyeva, S. A., and Guseynova, F. E. "Sliyaniya i pogloshcheniya kompaniy v finansovom sektore" [Mergers and Acquisitions of Companies in the Financial Sector]. *Skif. Voprosy studencheskoy nauki*, no. 10 (2019): 210-218. <https://cyberleninka.ru/article/n/sliyaniya-i-pogloshcheniya-kompaniy-v-finansovom-sektore/viewer>
- Marchenko, V. M. "Dzherela samoorhanizatsii protsesiv zlyttiv ta pohlynan" [Sources of Self-Organization of Mergers and Acquisitions]. *Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini*, no. 5 (2020): 69-75.
- Netsvetaylov, R. I. "Sliyaniya i pogloshcheniya v promyshlennosti: priroda i riski" [Mergers and Acquisitions in Industry: Natura and Risks]. *Russian Journal of Education and Psychology*, no. 4 (2011). <https://cyberleninka.ru/article/n/sliyaniya-i-pogloshcheniya-v-promyshlennosti-priroda-i-riski/viewer>
- "Rynok sliyanii i pogloshcheniy (M&A) v Ukraine v 2020 godu: vsya nadezhda na nashikh" [Mergers and Acquisitions (M&A) Market in Ukraine in 2020: All Hope Is on Ours]. *UnVenture*. <https://inventure.com.ua/tools/database/m%26a>
- Samedov, U. N. "Istoriya razvitiya mirovogo rynka sliyanii i pogloshcheniy" [The History of the Development of the World Market of Mergers and Acquisitions]. *Academy*, no. 7 (2018). <https://cyberleninka.ru/article/n/istoriya-razvitiya-mirovogo-rynka-sliyanii-i-pogloshcheniy/viewer>
- Savchenko, M. V., and Shkurenko, O. V. "Zlyttia ta pohlynannia yak instrument pidvyshchennia konkurentospromozhnosti kompanii" [Mergers and Acquisitions as a Tool to Increase the Competitiveness of Companies]. *Upravlinnia ekonomikoiu: teoriia ta praktyka* (2019): 95-105. DOI: <https://doi.org/10.37405/2221-1187.2019.92-105>
- Shafranovich, E. B. "Sliyaniye i pogloshcheniya na mirovom finansovom rynke" [Mergers and Acquisitions in the Global Financial Market]. *E-Scio*, no. 10 (2019). <https://cyberleninka.ru/article/n/sliyanie-i-pogloshcheniya-na-mirovom-finansovom-rynke/viewer>
- Ushakov, D. S. "Sliyaniya i pogloshcheniya v turisticheskoy biznese" [Mergers and Acquisitions in the Tourism Business]. *Terra Economicus*, no. 2 (2006). <https://cyberleninka.ru/article/n/sliyaniya-i-pogloshcheniya-v-turisticheskoy-biznese/viewer>

Vartanyan, A. A., Germanova, V. G., and Litvinova, I. Ye. "Sdelki sliyaniya i pogloshcheniya v bankovskoy sfere" [Mergers and Acquisitions in the Banking Sector]. *Skif. Voprosy studencheskoy nauki*, no. 1 (2019). <https://cyberleninka.ru/article/n/sdelki-sliyaniya-i-pogloshcheniya-v-bankovskoy-sfere/viewer>

Vilkov, I. N. "Vliyaniye sliyaniy i pogloshcheniy na povysheniye effektivnosti kompaniy i otrasley" [Influence of Mergers and Acquisitions on Increase of Efficiency of

Companies and Branches]. *Upravleniye ekonomicheskimi sistemami*, no. 12 (2014). <https://cyberleninka.ru/article/n/vliyaniye-sliyaniy-i-pogloshcheniy-na-povysheniye-effektivnosti-kompaniy-i-otrasley/viewer>

Vselenskaya, I. V. "Kharakternyye riski sdelki sliyaniya i pogloshcheniya" [Typical Risks of a Merger and Acquisition Transaction]. *Upravlencheskoye konsultirovaniye*, no. 9 (2019): 106-120.
DOI: <https://doi.org/10.22394/1726-1139-2019-9-106-120>

УДК 338.432 + 658.1
JEL: O13; O18; Q32

ЕКОЛОГІЧНА СКЛАДОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

©2021 СТРАПЧУК С. І.

УДК 338.432 + 658.1
JEL: O13; O18; Q32

Страпчук С. І. Екологічна складова сталого розвитку сільського господарства

Мета статті полягає в дослідженні екологічних індикаторів сталого розвитку сільського господарства на основі систематизації статистичних даних у динаміці та визначення характерних ознак екологічної загрози, спричиненої діяльністю суб'єктів господарювання. Встановлено, що, згідно з концепцією потрійного критерію Дж. Елкінгтона, екологічну складову сталого розвитку, на рівні із економічною та соціальною, покладено в основу розробки національних індикаторів, визначених Цілями сталого розвитку (ЦСР) до 2030 р. Опитування, проведені Світовим економічним форумом, свідчать про випереджаючі позиції екологічних глобальних ризиків, пов'язаних із екстремальними погодними явищами, невдачами в боротьбі зі змінами клімату, природними стихійними лихами, зниженням біологічного різноманіття та природними лихами, викликаними суб'єктами господарювання. У результаті дослідження було виокремлено дві групи екологічних індикаторів сталого розвитку сільського господарства, пов'язаних з оцінюванням якості ґрунту та біорізноманіття, які виражені у ЦСР 6, 13 і 15. Подальший аналіз фактичного виконання завдань у розрізі Цілей дозволяє оцінити ступінь їх досяжності в найближчій перспективі. Високий рівень розораності площ, неконтрольоване використання добрив і лінійні моделі господарювання, що продукують відходи, є причинами зростання викидів парникових газів, зниження балансу гумусу та поживних речовин. Поступова заміна лінійних моделей на циклічні може сприяти регенерації природного капіталу. Подальші дослідження пов'язані з переглядом ефективності використання ресурсів, пошуком шляхів зменшення обсягів відходів, а також застосування на локальному рівні концепції циркулярної економіки.

Ключові слова: сталий розвиток, сільське господарство, екологічні індикатори, біорізноманіття, якість ґрунтів, органічні добрива, баланс гумусу.
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-2-143-151>

Рис.: 2. Табл.: 7. Бібл.: 10.

Страпчук Світлана Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та управління фармації, Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації, кафедра економіки та управління фармації Національного фармацевтичного університету (вул. Пушкінська, 53, Харків, 61002, Україна)

E-mail: baysvetlana@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2809-6633>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3417960/svitlana-strapchuk/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57199235163>

UDC 338.432 + 658.1
JEL: O13; O18; Q32

Strapchuk S. I. The Ecological Component of Sustainable Development of Agriculture

The article is aimed at studying the ecological indicators of sustainable development of agriculture on the basis of systematization of statistical data in dynamics and determination of characteristic signs of ecological threat caused by the activities of economic entities. It is determined that, according to the conception of triple criterion by J. Elkington, the ecological component of sustainable development, on a par with economic and social, comprised the basis for the development of national indicators as defined by the Sustainable Development Goals (SDGs) by 2030. The surveys conducted by the World Economic Forum indicate a pre-emptive positions of ecological global risks associated with extreme weather events, failures in the fight against climate change, natural natural disasters, decreased biodiversity, and the natural disasters caused by economic actors. As a result of the study, two groups of ecological indicators of sustainable development of agriculture are distinguished as related to the estimation of soil quality and biodiversity, which are expressed in SDGs 6, 13 and 15. Further analysis of the actual implementation of tasks in the context of the Goals allows to assess the degree of their reach in the near future. High levels of area plowing, uncontrolled use of fertilizers and linear waste-producing economic management models are the reasons for the increase in greenhouse gas emissions, a decrease in the balance of humus and nutrients. Gradual replacement of linear models with cyclic models can facilitate a regeneration of natural capital. Further research is related to the revision of the efficiency of resource use, the search for ways to reduce waste volume, as well as the application of the conception of circular economy at the local level.

Keywords: sustainable development, agriculture, ecological indicators, biodiversity, soil quality, organic fertilizers, humus balance.

Fig.: 2. Tabl.: 7. Bibl.: 10.

Strapchuk Svitlana I. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Management of Pharmacy, Institute for Advanced Training Specialists of Pharmacy, Department of Economics and Management of Pharmacy of the National Pharmaceutical University (53 Pushkinska Str., Kharkiv, 61002, Ukraine)

E-mail: baysvetlana@gmail.com

ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2809-6633>

Researcher ID: <https://publons.com/researcher/3417960/svitlana-strapchuk/>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57199235163>